

Sygn. akt. I ACa 274/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

<u>Przewodniczący</u>	<i>SSA Jan Sokulski</i>
Sędziowie:	<i>SA Anna Gawelko (spraw.)</i> <i>SA Dariusz Mazurek</i>
Protokolant:	<i>st.sekr.sądowy Cecylia Solecka</i>

po rozpoznaniu w dniu 31 stycznia 2013 r. na rozprawie

sprawy z powództwa **Przedsiębiorstwa (...) Spółki Akcyjnej w S.**

przeciwko **Województwu P.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie

z dnia 5 marca 2012 r., sygn. akt I C 1372/11

I. **z m i e n i a** zaskarżony wyrok w ten sposób, że :

1. **o d d a l a** powództwo,

2. **z a s ą d z a** od powoda Przedsiębiorstwa (...) Spółki Akcyjnej w S. na rzecz pozwanego Województwa P. kwotę 3.600 zł (trzy tysiące sześć set) tytułem kosztów procesu,

II. **z a s ą d z a** od powoda Przedsiębiorstwa (...) Spółki Akcyjnej w S. na rzecz pozwanego Województwa P. kwotę 9.711 zł (dziewięć tysięcy siedemset jednaście) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego .

UZASADNIENIE

Powód – Przedsiębiorstwo (...) w S. wniósł o zasądzenie od pozwanego Województwa P. kwoty 140.212 zł tytułem dopłat do ulgowych przejazdów realizowanych przez powoda w okresie X – XII 2005 r., na terenie woj.l., do których realizacji pozwany był zobowiązany umową zawartą przez strony w dniu 5 stycznia 2005 r.

Pozwany – Województwo P. wniósł o oddalenie powództwa. Zarzucił, że nie jest legitymowany biernie w sprawie. Wskazał, że w okresie objętym sporem właściwym do przekazania dopłat do biletów sprzedanych na trasie na terenie

Powiatu J. L. był Samorząd Województwa L.. Jest to skutek zmiany ustawy z dnia 20.06.1992 r. uprawnień do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego – z dniem 21 października 2005 r.

Wyrokiem z dnia 5 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w Rzeszowie uwzględnił w całości żądanie pozwu i orzekł o kosztach procesu.

W uzasadnieniu wyroku przedstawiono następujące ustalenia faktyczne:

Powód jest przewoźnikiem wykonującym publiczny transport autobusowy i ma obowiązek stosowania ustawowych ulg do biletów pasażerskich zgodnie z ustawą z 20.06.1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. 2002.175.1440 j. t.).

W dniu 5 stycznia 2005 r. strony sporu zawarły umowę nr (...) na okres od 1.01.2005 r. do 30.11.2005 r., której przedmiotem było określenie zasad przekazywania przewoźnikom wykonującym krajowe drogowe przewozy pasażerskie dopłat do przewozów z tytułu stosowania obowiązujących ustawowych ulg w przewozach pasażerskich.

Wobec nowelizacji ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego zmieniła się właściwość miejscowa samorządu województwa przekazującego dopłaty przewoźnikom do krajowych autobusowych przewozów pasażerskich. Pozwany uznał, że dopłata dotycząca przewozów na trasach województwa l. i nie wykraczających poza obszar tego województwa, powinna być finansowana przez samorząd województwa l.

Dlatego też pozwany w okresie objętym umową od X – XII 2005 r. nie realizował wniosków powoda o przyznanie dopłat w tym zakresie.

Powód podjął starania o podpisanie umowy na dopłaty do biletów ulgowych z samorządem województwa l.. Marszałek Województwa L. nie podpisał umowy, gdyż powód nie posiadał archiwaliów, którymi dysponował pozwany, tj. wniosków, uzgodnień z gminami. Powód zwrócił się do pozwanego o przekazanie dokumentacji dotyczącej zezwoleń na liniach znajdujących się na terenie województwa l.. Pozwany nie przekazał Urzędowi Miasta w L. tych archiwaliów i powód musiał ubiegać się o wydanie zezwoleń, jak dla nowej komunikacji. Gdyby dokumenty te zostały przesłane do L., Urząd Marszałkowski automatycznie zawarłby z powodem umowę.

Pozwany, mimo wezwań do zapłaty – odmawiał wypłat kwot objętych sporem uznając, że nie ma do tego podstaw prawnych.

W świetle wyżej dokonanych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, że żądanie pozwu jest uzasadnione. Sąd podkreślił, że w trakcie obowiązywania umowy zawartej przez strony została zmieniona ustawa z dnia 20.06.1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami transportu zbiorowego. Dodano art. 8 a ust. 2 a pkt 1 i 2. Zgodnie z tą regulacją dla finansowania ustawowych uprawnień do przejazdów ulgowych – w przypadku przewozów niewykraczających poza obszar województwa – właściwy jest samorząd tego województwa, na terenie którego są wykonywane przewozy.

Powód realizuje m. in. przewozy na takich liniach, które nie wykraczają poza granice województwa l. przez Placówkę Terenową (...) w S. w J. L..

Skutkiem zmiany ustawy pozwany odmówił powodowi wypłaty dopłat za przewozy realizowane na terenie województwa l. za okres X – XII 2005 r.

Sąd uznał, że powód zasadnie domaga się od pozwanego zasądzenia dopłat za w/w okres.

W ocenie Sądu strony łączyła w tym czasie umowa, której pozwany nie wypowiedział i jej w tym zakresie nie aneksował. Wobec zmiany ustawy (art. 8 a ustawy wyżej cytowanej) – pozwany odstępując od wykonania umowy, powinien ją wypowiedzieć z zachowaniem miesięcznego okresu wypowiedzenia (§ 9 ust. 1 umowy). Pozwany nie przesłał powodowi formalnego wypowiedzenia umowy. Za dorozumiane wypowiedzenie umowy można uznać pismo pozwanego do powoda z dnia 21 grudnia 2005 r., co jednak z uwagi na datę tego pisma – nie ma znaczenia w sprawie.

Wobec zaniechania wypowiedzenia umowy, zmiana przepisu art. 8 a powinna zostać zaznaczona w umowie łączącej strony poprzez aneksowanie § 1 umowy.

W sytuacji, gdy pozwany zaniechał wykonania umowy to ponosi wobec powoda odpowiedzialność za pozbawienie przychodów z tytułu zwrotu ulg za X, XI i XII 2005 r. – na podstawie art. 471 kc.

Ponadto pozwany ponosi odpowiedzialność za nie wydanie dokumentów archiwalnych niezbędnych powodowi do ubiegania się o nowe zezwolenie, co opóźniało ich wydanie przez Województwo L..

W ocenie Sądu ta okoliczność pozostaje w ścisłym związku z odmową zawarcia umowy przez Województwo L.. Nie ma racji pozwany, który zarzuca, że Województwo L. nie miało podstaw prawnych do uzależnienia zawarcia takiej umowy od uprzedniego przedłożenia „dokumentacji źródłowej” stanowiącej podstawę do wydania zezwoleń LK, celem zmiany tych zezwoleń na regularny przewóz osób.

Powyższy wyrok pozwany zaskarżył apelacją. Zarzucił:

1. błędy w ustaleniach faktycznych mających wpływ na treść wydanego wyroku polegających na uznaniu, że:

- strony łączyła umowa przekazywania dopłat w zakresie realizacji przewozów na terenie powiatu j. w woj. l. podczas gdy taką umową (w tym zakresie) strony nie były już związane,
- pozwany nie dokonał wypowiedzenia umowy na dokonywanie dopłat do kursów wykonywanych na terenie powiatu j. w woj. l., podczas gdy taką umową strony nie były już związane, a dokonanie wypowiedzenia nie było konieczne i wymagane ze względu na zmianę przepisów ustawy z dnia 20.06.1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego, które ostatecznie ukształtowało łączącego strony stosunku zobowiązaniowego,
- pozwany ponosi odpowiedzialność za nie przekazanie archiwaliów Województwu L. i tym samym nie zawarciu umowy przez powoda z Województwem L., podczas gdy odpowiedzialność za nie zawarcie umowy ponosi Województwo L. bezpodstawnie odmawiając jej zawarcia,

2. naruszenie prawa materialnego:

- art. 471 kc poprzez jego zastosowanie polegające na uznaniu, że pozwany zobowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania umownego podczas, gdy strony nie były związane w tym zakresie umową,
- art.56 kc poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy ten przepis miał w sprawie zastosowanie, a to ze względu na zmianę ustawy i nie uwzględnienie przez Sąd, że czynność prawna wywołuje skutki nie tylko w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustaw,
- art.8a ust.4 pkt.3 ustawy z dnia 20.06.1992 r.
o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego poprzez jego zastosowanie w sytuacji, gdy strony nie były związane umową w tym zakresie i z tego powodu powodowi nie przysługiwało uprawnienie do otrzymania dopłat,

3. naruszenie prawa procesowego poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów, a mianowicie art.233 kpc poprzez uznanie, że zeznania świadka W. K. są spójne i logiczne w zakresie,

w którym świadek podał, że nie została zawarta umowa pomiędzy przewoźnikiem, a Urzędem Marszałkowskim w L. wobec nie przekazania przez pozwanego dokumentów – archiwaliów podczas gdy świadek ten przedstawił wersję wydarzeń powoda, nie mającą odzwierciedlenia w przepisach i powtarzającą błędną interpretację przepisów przez Województwo L.

w przedmiocie zawarcia umowy określającej zasady przekazywania przewoźnikowi dopłat z tytułu stosowania ulg do biletów pasażerskich.

Z ostrożności procesowej – pozwany podniósł :

- zarzut błędu w ustaleniach faktycznych polegający na uznaniu, że pozwany ponosi odpowiedzialność za doprowadzenie do niemożliwości świadczenia nie działając zgodnie z umową oraz przez zaniechanie przedłożenia dokumentacji źródłowej, podczas gdy pozwany działał zgodnie z umową i w pełni ją realizował, a niemożliwość świadczenia w tej sytuacji jest skutkiem zmiany przepisów,
- zarzut naruszenia art. 475 kc.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o zmianę wyroku i oddalenie powództwa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny zauważa, że umowa, której dotyczy niniejszy proces była zawarta na czas od 1 stycznia do 30 listopada 2005 r. Nie ma więc uzasadnienia dla żądania przez powoda – jak podaje on w uzasadnieniu pozwu – na podstawie art. 471 kc – zasądzenie zwrotu dopłat do przewozów zrealizowanych w grudniu 2005 r., bowiem umowa nie obejmowała już miesiąca grudnia 2005 r.

Pełnomocnik powoda na rozprawie apelacyjnej – na pytanie Sądu wyjaśnił, że roszczeń za grudzień 2005 r. dochodzi na podstawie odpowiedzialności deliktowej, przy czym wskazał, że delikt polega na tym, że Województwo P.nie wydało stosownych dokumentów, tzw. archiwaliów.

Powyższe uwagi obligują więc Sąd Apelacyjny do dokonania oceny zasądzenia dopłaty do ulgowych przewozów zrealizowanych w październiku (kwota 29.486,03 zł) i w listopadzie (kwota 59.299,40 zł) na podstawie art. 471 kc, którą to podstawę prawną powód podał w uzasadnieniu pozwu i na podstawie której Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo. Oceny żądania dopłat za grudzień 2005 r. należało natomiast dokonać przez pryzmat art. 415 kc.

Przepis art. 8 a ust. 1 w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy przez strony (i w okresie późniejszym – do końca

2007 r.) stanowił, że finansowanie ustawowych uprawnień do ulgowych przewozów należy do zadań własnych samorządu województwa. Oznaczało to, że samorząd województwa miał obowiązek przekazywania uprawnionym przewoźnikom i finansowania dopłat do ulgowych przejazdów autobusowych, z czego wynikał obowiązek zawarcia przez samorząd na żądanie przewoźnika – umowy o sposobie (zasadach) przekazywania dopłat. Sama zasada przekazywania (a także finansowania ze środków własnych) dopłat przewoźnikom ujęta została w przepisie ustawy jako obowiązek, natomiast zastrzeżenie, o których mowa w art. 8 a ust. 4 pkt 3 obejmowało wyłącznie sposób realizacji wymienionego obowiązku, nie zaś samą zasadę.

W umowie zawartej przez strony w dniu 5.01.2005 r. (k. 13) w § 1 wyraźnie określono, że jej przedmiotem jest określenie zasad przekazywania przewoźnikom wykonującym krajowe drogowe przewozy pasażerskie dopłat do przewozów tytułem stosowania obowiązujących ustawowych ulg w przewozach pasażerskich zgodnie z postanowieniami art. 8 a ustawy z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z 2002 r. nr 175, poz. 1440 ze zm.).

Jest bezsporne, że w dacie zawarcia przedmiotowej umowy zobowiązanym do zawarcia umowy był ten samorząd województwa, na terenie którego przewoźnik miał miejsce zamieszkania (przedsiębiorca będący osobą fizyczną) lub siedzibę (przedsiębiorca posiadający osobowość prawną). Zmiana przepisu art. 8 a wprowadzona z dniem 21 października 2005 r. zmieniła tę zasadę i określiła precyzyjnie właściwość miejscową samorządów województw zobowiązanych do zawierania umów, a w ślad za zawartymi umowami – do przekazywania dopłat.

Jest bezsporne, że część przewozów, których dotyczyła umowa stron z dnia 1 stycznia 2005 r. była wykonywana przez powoda w całości poza województwem. – na terenie Powiatu J. L. i aż do dnia 20 października 2005 r. pozwany realizował dopłaty do przewozów wykonywanych na tym obszarze, stosownie do zawartej umowy.

Istota sporu sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy i w jaki sposób zmiana treści art. 8 a polegająca na dodaniu ust. 2 a określającego odmiennie niż przed nowelizacją ustawy właściwość miejscową samorządu obowiązanej do przekazywania dopłat do przewozów z tytułu stosowania ustawowych ulg w przewozach pasażerskich – wpłynęła na realizację umowy stron z dnia 1 stycznia 2005 r.

Zdaniem powoda, zmiana ustawy, o której mowa wyżej, nie zwolniła pozwanego z obowiązku wypłaty dopłat do przewozów wykonywanych w całości na terenie Województwa L..

Stanowisko to znalazło aprobatę w wyroku Sądu Okręgowego, który uznał, że skoro pozwany nie wypowiedział umowy – po zmianie ustawy – do czego był uprawniony zgodnie z treścią § 9 ust. 1, ani też nie aneksował umowy – to nadal ciążył na nim obowiązek realizacji dopłat do przewozów na terenie Powiatu J. L.. Nie wykonanie tego obowiązku stanowiło o nienależytym wykonaniu umowy i dawało podstawę – w świetle art. 471 kc – do zasądzenia odszkodowania w kwocie określonej pozwem.

Pozwany stanowisko to neguje, przedstawiając w apelacji argumenty mające przemawiać przeciwko ocenie Sądu Okręgowego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Apelacja pozwanego jest uzasadniona.

Trafnie akcentuje pozwany, że treści łączącego strony stosunku umownego nie można ocenić jedynie przez pryzmat umowy i w oderwaniu od ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego.

Wbrew ocenie Sądu Okręgowego zmiana ustawy wyżej opisana nie stanowiła podstawy do wypowiedzenia umowy stron. Okoliczności uzasadniające wypowiedzenie umowy przez pozwanego zostały enumeratywnie wymienione w § 9 ust. 1 pkt 1-4 umowy. Bezsporne jest, że żadna z czterech wymienionych w umowie przesłanek do wypowiedzenia umowy nie zaistniała.

Nie było też potrzeby do aneksowania umowy wbrew odmiennej ocenie Sądu Okręgowego, na co wskazują poniższe rozważania:

Umowa stron zobowiązywała pozwanego do realizacji dopłat na przewozy osób na trasach objętych zezwoleniem LK. Enumeratywny wykaz zezwoleń – dotyczących tych przewozów, z określeniem tras stanowił załącznik nr 4 do umowy. W ogólnej liczbie zezwoleń (163) dziewięć z nich stanowiły zezwolenia na regularne przewozy osób na trasach wykonywanych w całości na terenie województwa l.. Te zezwolenia LK (k. 122), były wydane w dniu 1.06.2001 r., na czas nieoznaczony, na podstawie art. 4 i 11 ustawy z 29.08.1997 r. o warunkach wykonywania krajowego przewozu osób (Dz. U. nr 141 poz. 942 i nr 158, poz. 1045). Ustawa ta została uchylona 1 stycznia 2002 r. (art. 109 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym – Dz. U. 2001 r., nr 125, poz. 1371).

Zmiana ta jednak nie skutkowałą utratą ważności wydanych zezwoleń LK, co potwierdza korzystanie z tych zezwoleń także przy realizacji umowy zawartej przez strony w dniu 5 stycznia 2005 r.

W § 2 pkt 4 umowy strony wskazały, że wykaz zezwoleń stanowi załącznik nr 4 do umowy. Z kolei w § 1 umowy strony uregulowały, że zmiana treści załączników do umowy nie powoduje zmiany treści umowy i nie wymaga formy aneksu do umowy. Zmiana ustawy z dniem 21 października 2005 r., o czym mowa wyżej, wywołała taki skutek dla stron umowy, że województwo p. z mocy prawa utraciło status podmiotu zobowiązanego do realizacji dopłat. Zatem z wykazu zezwoleń, w oparciu o które pozwany realizował obowiązek dopłaty do ulgowych przewozów, wyeliminowane zostały te zezwolenia, na podstawie których powód wykonywał przewozy osób w całości na terenie województwa l..

W świetle powyższego należy podzielić zarzuty skarżącego podniesione w apelacji. Nie ma podstaw do uznania, że pozwany nienależycie wykonywał umowę zawartą z powodem na okres od 1 stycznia 2005 r. do 30 listopada 2005 r., a to musi skutkować oddaleniem powództwa opartego na podstawie art. 471 kc.

Odnośnie żądania zasądzenia odszkodowania za szkodę, którą powód – jak twierdzi poniósł w grudniu 2005 r. przez niezyskanie dopłat do zrealizowanych przewozów osób, którym przysługują ulgowe bilety:

Zebrany materiał dowodowy nie daje podstaw by przyjąć, że powód nie zawarł umowy z Województwem L. po zmianie ustawy w/w – z przyczyn obciążających pozwanego.

Trafnie zarzuca apelacja, że dowodem zawinionego zachowania pozwanego nie mogą być zeznania świadka W. K. (2). Świadek ten istotnie przedstawił jedynie wersję powoda co do zdarzeń zaistniałych po zmianie ustawy. Z przedłożonych przez powoda dowodów tylko dwa z nich dotyczą kwestii związanych z podjęciem przez powoda starań w stosunku do Województwa L. o zawarcie umowy:

- pismo powoda do Urzędu Marszałkowskiego z dnia 14.11.2005 r. (k. 23),
- pismo Marszałka Województwa L. do Marszałka Województwa P.z dnia 14.11.2005 r. (k. 24).

W obu tych pismach mowa jest o podjęciu przez powoda działań w kierunku wymiany zezwoleń LK na RPO. Brak dowodu, że powód w stosownym czasie (niezwłocznie po ogłoszeniu w Dz. U. znowelizowanej ustawy) – wystąpił do Województwa L. o zawarcie umowy, w oparciu o art. 8 a ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego, którą to umowę określającą zasady przekazywania dopłat - Województwo L. – jak już wyżej wskazano - miało obowiązek zawrzeć, jak i też dowodu, że przeszkodą do zawarcia umowy były zezwolenia typu LK.

Reasumując powyższe Sąd Apelacyjny, uznając apelację za uzasadnioną z przyczyn wyżej opisanych zmienił wyrok, oddalając powództwo jako pozbawione podstaw prawnych (art. 386 § 1 kpc).

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc.